

จุดแข็งและจุดอ่อนของประเทศไทยในการเป็นฐานการลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮม
ของนักลงทุนเอกชนญี่ปุ่น
Strengths and Weaknesses of Thailand as an Investment Base of Elderly Nursing
Home Business for Japanese Private Investors

ดาวราย ลิมสายหัว*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Daorai Limsaihua*

Faculty of Humanities and Social Science,
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Received: October 25, 2023

Revised: December 27, 2023

Accepted: December 30, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาจุดแข็ง และจุดอ่อนของประเทศไทยในการเป็นฐานการลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮมของนักลงทุนเอกชนญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาจุดแข็ง และจุดอ่อนของประเทศไทยในการเป็นฐานการลงทุน โดยผู้วิจัยได้นำการวิเคราะห์ SWOT และทฤษฎีการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 คน คือ บริษัทเอกชนญี่ปุ่น เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูต องค์การระหว่างประเทศของญี่ปุ่นประจำประเทศไทย และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐของไทยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และนักวิชาการด้านผู้สูงอายุ และญี่ปุ่น โดยนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แก่นสาระเพื่อสร้างข้อสรุปที่ได้จากการลงพื้นที่ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า จุดแข็งของไทยในการเป็นฐานการลงทุน ได้แก่ ขนาดตลาดผู้สูงอายุภายในประเทศ อัตราการเติบโตของธุรกิจ ศักยภาพของแรงงานไทย และสังคมและวัฒนธรรม ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ การขาดกรอบความร่วมมือระหว่างไทย และญี่ปุ่น ปัญหาการระดมทุนของต่างชาติ การขาดแคลนแรงงาน สภาพการเมืองภายในประเทศที่ไม่มีเสถียรภาพ และสภาพตลาดแข่งขันธุรกิจแบบผูกขาด ส่วนโอกาส คือนโยบาย Asia Health and Well-Being Initiatives (AHWIN) ของรัฐบาลญี่ปุ่น และอุปสรรค คือ สถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19

คำสำคัญ: ฐานการลงทุน ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ นักลงทุนเอกชนญี่ปุ่น

*ดาวราย ลิมสายหัว

e-mail: daorai.lim@vru.ac.th

Abstract

The objective of this research was to study the strengths and weaknesses of Thailand as an investment base of the elderly nursing home business for Japanese private investors. The researcher applied SWOT analysis and the theoretical concept of Foreign Direct Investment (FDI) as the research framework. This study was qualitative research (Descriptive research) which collected data by using in-depth interview with 17 key informants such as Japanese private companies, Japanese embassy staff and international organizations staff in Thailand, and Thai government officials who were involved in the elderly care business (Ministry of Commerce, Ministry of Public Health, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Social Development and Human Security, Board of Investment and also Thai scholars who were experts in elderly care and Japanese investment issue). The study found that strengths included the elderly market size, the growth rate of the elderly care business, the potential of Thai medical workers and elderly caregivers, and Thailand's society and culture. The weaknesses were the lack of a nursing home cooperation framework between Thailand and Japan, the problem of regulations on foreign investment, labor shortage, instability of domestic political situation and market conditions, and monopolistic competition. The opportunity was the Asia Health and Well-Being Initiatives (AHWIN) policy. Finally, the threat was Covid-19 outbreak.

Keywords: Investment Base, Elderly Care Business, Japanese Private Investor

บทนำ

สหประชาชาติได้นิยามสังคมผู้สูงอายุว่าหมายถึงการที่ประเทศใด ๆ มีสัดส่วนของประชากรที่อายุเกิน 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 14 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปี และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เพิ่มมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2562 จำนวนประชากรโลกที่มีอายุ 60 ปี และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนกว่า 1,000 ล้านคนทั่วโลก และคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นจาก 1.4 พันล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 เป็น 2.1 พันล้านคน ในปี พ.ศ. 2593 (World Health Organization, 2021)

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในภูมิภาคเอเชียเมื่อ พ.ศ. 2562 พบว่า ประเทศต่าง ๆ กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน โดยทุก ๆ ประเทศมีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไปเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีอัตราการที่เร็วภูมิภาคยุโรป และอเมริกาเหนือเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเกี่ยวกับการดูแลคนในครอบครัว ต้นทุนความมั่นคงทางสังคมที่สูงขึ้น แรงงานต้องออกไปทำงานต่างถิ่นฐาน ดังนั้นรัฐบาลจึงมีภารกิจด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในระยะยาวเพิ่มมากขึ้น (Hayashi, 2019)

ประเทศไทยก็กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีประชากรอายุมากกว่า 60 ปี เกินร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมประชากรสูงวัยแบบสมบูรณ์เนื่องจากจะมีจำนวนผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เกินร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งทางสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิตส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาติน้อยลง และรัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุมากขึ้น อีกทั้งวัยแรงงานต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น

แต่อย่างไรก็ดีในแง่ของการลงทุน การที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุถือเป็นโอกาสที่ไทยจะเป็นประเทศเป้าหมายที่บริษัทต่างชาติให้ความสนใจเข้ามาลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากตลาดมีอัตราการขยายตัวที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2561-2564 ตลาดมีการขยายตัวของจำนวนการจัดตั้ง

ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) ซึ่งบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยมากเป็นอันดับที่หนึ่ง โดยมีมูลค่าการลงทุนรวม 35 ล้านบาท ในขณะที่บริษัทสัญชาติอื่น ๆ มีมูลค่าการลงทุนรวมประเทศละ 1-5 ล้านบาท ซึ่งบริษัทญี่ปุ่นมีนโยบายที่ชัดเจนที่ต้องการเข้ามาลงทุนในไทย เช่น แผนการพัฒนาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุ 5 แห่งในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพ และมีความน่าสนใจในการลงทุนจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเติบโตของจำนวนผู้สูงอายุในไทยจะเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ และเป็นโอกาสทางธุรกิจของบริษัท กอปรกับรัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายสนับสนุนให้ผู้ประกอบการภายในประเทศออกไปลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในต่างประเทศมากขึ้นผ่านนโยบาย Asia Health and Well-Being Initiatives (AHWIN) โดยรัฐบาลญี่ปุ่นจะอำนวยความสะดวก โดยการพัฒนาศาถนแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนในต่างประเทศ ผ่านการจัดตั้งกรอบความร่วมมือระหว่างรัฐบาลทั้งในระดับประเทศ และในระดับท้องถิ่น อีกทั้งรัฐบาลญี่ปุ่นจะให้การสนับสนุนทางด้านเงินลงทุนผ่านองค์กรต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น The Innovation Network Corporation of Japan (INCJ), The Cool Japan Fund Inc., และ The Japan Bank for International Cooperation (JBIC) รวมถึงการให้ความช่วยเหลือผ่านองค์กรที่ดำเนินการทางธุรกิจของญี่ปุ่นในต่างประเทศ เช่น The Japan International Cooperation Agency (JICA) และ The Japan External Trade Organization (JETRO) เป็นต้น

สถานการณ์ดังกล่าวถือเป็นสิ่งท้าทาย และเป็นโอกาสสำหรับไทยในการแข่งขัน และดึงดูดให้นักลงทุนญี่ปุ่นเลือกประเทศไทยเป็นฐานการลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุแทนที่จะหันไปลงทุนในประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม หรือกัมพูชา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนของไทยในการเป็นฐานการลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของนักลงทุนเอกชนญี่ปุ่น ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับรัฐบาลในการปรับสภาพแวดล้อมของประเทศเพื่อรองรับการเป็นฐานการลงทุน อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ และเป็นการขับเคลื่อนประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาจุดแข็ง และจุดอ่อนของประเทศในการเป็นฐานลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเอร์สซึ่งโฮมของนักลงทุนเอกชนญี่ปุ่น

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องสังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่นักวิชาการให้ความสนใจศึกษาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังเผชิญกับสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยของประเทศไทยจะให้ความสนใจศึกษาประเด็นพฤติกรรมของผู้สูงอายุ หรือบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ หรือการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ เป็นสำคัญ อาทิ เช่น งานวิจัยของสุพรด บุญอ่อน และคณะ (2563) งานวิจัยของชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และมุลินท์ ชัยชมภู (2562) งานวิจัยของสมบัติ กาวิลเครือ (2560) งานวิจัยของณัฐฐิตตา เทวาลิศกุล และคณะ (2559) ส่วนงานวิจัยของต่างประเทศส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่เน้นการศึกษาระบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ การพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อรองรับตลาดธุรกิจด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในอนาคต หรือการศึกษาศาถนแวดล้อมของประเทศ เพื่อรองรับต่อการเข้าสู่สังคมสูงวัยในอนาคต อาทิ เช่น งานศึกษาของ Ogawa, Kawatei & Kinebuchi (2020) งานศึกษาของ Tsujita & Komazawa (2020) งานศึกษาของ Tamiya & Yasunaga (2020) งานศึกษาของ Hamasaki, Nishio, Nakayama & Komazawa (2018) งานวิจัยของ Hayashi (2019) ดังนั้น งานวิจัยที่ผ่านมายังมีช่องว่าง และยังขาดงานที่ศึกษาเรื่องผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนโดยตรงของบริษัทเอกชนญี่ปุ่นในประเทศ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ในการศึกษาวิจัย

เรื่องผู้สูงอายุให้ครอบคลุมรอบด้านมากขึ้น รวมถึงยังเป็นประโยชน์ต่อประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อขับเคลื่อนประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และยั่งยืน ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ

การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ เป็นแนวคิดที่นักรัฐศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศความสนใจ เนื่องจากในยุคโลกาภิวัตน์ที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีการพึ่งพากันทางการค้าการลงทุนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตัวแสดงสำคัญที่มีบทบาทหลักในเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ บริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations: MNCs) ที่เป็นองค์กรทางเศรษฐกิจที่ดำเนินกิจกรรมการผลิตในสองประเทศขึ้นไป โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ในประเทศแม่ และมีบริษัทลูกตั้งอยู่ในประเทศผู้รับการลงทุน ซึ่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาที่ต้องอาศัยเงินลงทุนจากต่างประเทศมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจในประเทศ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปลงทุนในต่างประเทศของบริษัทข้ามชาติ ดังนี้

Dunning, 1993 ได้เสนอทฤษฎี Dunning's Eclectic Theory โดยอธิบายเงื่อนไขความได้เปรียบที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในต่างประเทศ มีเงื่อนไข 3 ประการ หรือที่เรียกว่า OLI Framework (Ownership, Location, Internalization) ได้แก่

(1) ความได้เปรียบของการเป็นเจ้าของในสินทรัพย์ที่สำคัญในการประกอบการ (Ownership Advantages: O) คือ ความได้เปรียบที่เกี่ยวข้องกับการเป็นเจ้าของสินทรัพย์บางอย่างที่มีเฉพาะในบริษัทที่บริษัทอื่นไม่มี เช่น องค์ความรู้ของบริษัท สถานที่ทำการ อาคาร โรงงาน เครื่องจักร ความรู้ทางเทคโนโลยี ทักษะของบุคลากรในบริษัท กฎหมายทางการค้าที่ส่งเสริมการลงทุน หรือความพร้อมของตลาดแรงงาน เป็นต้น

(2) ความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง (Location Advantage: L) คือ ความได้เปรียบของประเทศผู้รับการลงทุน ได้แก่ นโยบายจัดเก็บภาษี ต้นทุนการขนส่งสินค้า วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ราคาปัจจัยการผลิต การเข้าถึงผู้บริโภค รวมไปถึงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มั่นคงมีเสถียรภาพ

(3) ความได้เปรียบด้านศักยภาพการดำเนินการภายในบริษัท (Internalization Advantage: I) คือ การใช้ข้อได้เปรียบต่าง ๆ ที่ได้รับเฉพาะของผู้ลงทุน เช่น การได้รับใบอนุญาต (Licensing) หรือการขายเทคโนโลยี

การศึกษาของ Assuncao, Forte and Teixeira (2011) ได้สรุปแนวคิดปัจจัยกำหนดพื้นที่ (ประเทศ) ที่บริษัทข้ามชาติจะเข้าลงทุนไว้ 3 แนวคิด คือ (1) แนวคิด OLI paradigm โดยมีปัจจัยกำหนด ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภค ทรัพยากรมนุษย์ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ต้นทุนการผลิต (2) แนวคิดเชิงสถาบัน (Institutional) โดยมีปัจจัยกำหนด ได้แก่ เสถียรภาพทางการเมือง สิ่งจูงใจทางการเงิน และการคลัง และ (3) แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ โดยมีปัจจัยกำหนด ได้แก่ ขนาดตลาด การเติบโตของตลาด ระดับการเปิดของเศรษฐกิจ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน ปัจจัยความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ระดับการเปิดประเทศทั้งระดับพหุภาคีและทวิภาคี

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาหรือองค์การ (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) ได้เสนอว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศผู้รับการลงทุน (Host Country) มีดังนี้ (UNCTAD, 1998)

(1) นโยบายด้านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศผู้รับการลงทุน ได้แก่ กฎระเบียบและมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเข้าไปลงทุนของต่างชาติ นโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ นโยบายทางการค้า

(2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของประเทศผู้รับการลงทุน ได้แก่ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สภาพตลาดสินค้าและบริการที่จะเข้าไปลงทุน ส่วนแบ่งทางการตลาดภายในประเทศผู้รับการลงทุน ปัจจัยด้านแรงงาน

(3) การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจต่างชาติของประเทศผู้รับการลงทุน ได้แก่ การส่งเสริมการลงทุนและลดมาตรการในการกีดกันการลงทุน สิ่งดึงดูดการลงทุน สิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม

(4) กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคี และระดับพหุภาคี การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ และทักษะแรงงานภายในประเทศ ผู้รับการลงทุนเนื่องจากการลงทุน

มักจะมาพร้อมกับเทคโนโลยี และการถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศ ทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรม และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพในระยะยาว ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรม และการส่งออก และการจ้างงานเพิ่มขึ้น ซึ่งช่วยทำให้ความเป็นอยู่ของประชากรในพื้นที่ดีขึ้น การพัฒนาผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity) ทำให้แรงงานมีทักษะในการทำงานที่สูงขึ้น (สมศักดิ์ โชติช่วง, 2557) โดยเฉพาะธุรกิจดูแลผู้สูงอายุที่เทคโนโลยีมีบทบาทในการพัฒนาธุรกิจอย่างมาก เช่น โมบายแอปพลิเคชันแนะนำการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ ระบบเซนเซอร์อัจฉริยะเพื่อการขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน เชื่อมกัลต์อัจฉริยะตรวจจับการล้มล้มอัตโนมัติ หรือเครื่องพยุงตัวเวลานั่งชักโครก เป็นต้น

แนวคิด SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกองค์กรที่จะช่วยให้เข้าใจได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร โดยองค์ประกอบของการวิเคราะห์ SWOT ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths: S) จุดอ่อน (Weaknesses: W) โอกาส (Opportunities: O) และอุปสรรค (Threats: T) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิด SWOT มาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินศักยภาพของประเทศไทยว่ามีความเหมาะสมในการเป็นฐานการลงทุนในธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮมมากน้อยเพียงใด

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทเอกชนชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาประกอบธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮมในประเทศไทย บริษัทเอกชนไทยที่บริษัทญี่ปุ่นเข้ามาร่วมลงทุน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย และเจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศของญี่ปุ่นที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐของไทยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (กระทรวงพาณิชย์) สำนักอนามัยผู้สูงอายุ (กระทรวงสาธารณสุข) กรมเอเชียตะวันออก (กระทรวงการต่างประเทศ) กรมกิจการผู้สูงอายุ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) กองส่งเสริมการลงทุนต่างประเทศ (คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน) และนักวิชาการด้านผู้สูงอายุสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และนักวิชาการด้านญี่ปุ่นสังกัดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมจำนวน 17 คน

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามต่าง ๆ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งจะระบุเพียงตำแหน่งในหน่วยงานของผู้ให้ข้อมูลหลักเท่านั้น เพื่อให้เป็นไปตามจริยธรรมการวิจัยที่สงวนข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลหลักไว้เป็นความลับไม่เปิดเผย

ส่วนที่ 2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของประเทศในการเป็นฐานการลงทุน

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ซึ่งประกอบด้วยสองส่วน คือ ข้อมูลทุติยภูมิเป็นการศึกษาจากเอกสารรายงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่เชื่อถือได้ ดังนั้น วิธีดำเนินการวิจัยจึงมีลักษณะเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เน้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และรูปแบบการเข้ามาลงทุน โดยนักลงทุนเอกชนชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย และข้อมูลปฐมภูมิจะเป็นการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักจะนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำผลการวิจัย ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยใช้ทฤษฎีที่เหมาะสมกับ

ลักษณะของงานวิจัย จากนั้นทำการจัดระบบข้อมูล และแยกประเภทของข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ตีความ (Interpret) และทำการสร้างข้อสรุป พร้อมทั้งทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) จากข้อมูลแหล่งต่าง ๆ เช่น เอกสารรายงานของทางราชการ ข้อมูลข่าวสารจากสำนักข่าวที่เชื่อถือได้ รายงานวิชาการของนักวิชาการต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 4 แก่น สาระ (Theme) ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths: S) จุดอ่อน (Weaknesses: W) โอกาส (Opportunities: O) และอุปสรรค (Threats: T)

ผลการศึกษา

การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) เป็นการลงทุนระยะยาว ดังนั้นบริษัท ต่างชาติจะต้องพิจารณาปัจจัยของประเทศผู้รับการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สภาพตลาด สภาพแรงงาน กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน สภาพสังคม และวัฒนธรรม หรือสภาพการเมือง

จุดแข็ง (Strengths) จากการศึกษา พบว่า จุดแข็งของไทยในการเป็นฐานการลงทุน ได้แก่ ขนาดตลาดผู้สูงอายุ ภายในประเทศ อัตราการเติบโตธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ศักยภาพแรงงานไทย และสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

1. ขนาดตลาดผู้สูงอายุในประเทศไทย (Market Size) บริษัทจะต้องพิจารณาขนาดตลาดของประเทศที่จะเข้าไปลงทุนว่าเป็นอย่างไร เนื่องจากขนาดตลาดจะเป็นตัวบ่งชี้สำคัญเกี่ยวกับฐานกลุ่มลูกค้าทางธุรกิจ หากบริษัทไม่มีตลาดรองรับย่อมส่งผลให้การดำเนินธุรกิจมีความเสี่ยงอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีตลาดผู้สูงอายุขนาดใหญ่ที่สะท้อนถึงกลุ่มลูกค้าจำนวนมากที่จะมาเป็นผู้ใช้บริการ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ไทยมีขนาดตลาดผู้สูงอายุใหญ่เป็นอันดับที่สองรองจากอินโดนีเซีย โดยมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 24.3 ล้านคน ขณะที่เวียดนามมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 21.3 ล้านคน ฟิลิปปินส์มีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 16.3 ล้านคน พม่ามีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 9.1 ล้านคน ตามลำดับ (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2020)

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Societies) แล้วตั้งแต่ปี 2548 และกำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Societies) ภายในปี 2567 ซึ่งไทยจะเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะเข้าสู่สถานะสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่เวียดนาม และมาเลเซีย จะเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ ในปี 2583 และ ปี 2593 ตามลำดับ ส่วนอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ จะเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์หลังจากปี 2593 ดังนั้น การที่ไทยมีตลาดผู้สูงอายุขนาดใหญ่ และเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในสมบูรณ์ในปี 2567 ถือเป็นจุดแข็ง และเป็นข้อได้เปรียบในการเป็นฐานการลงทุนเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคทำให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในทางเลือกที่น่าสนใจของนักลงทุนต่างชาติ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) ดังคำกล่าวของผู้บริหารบริษัทเอกชนญี่ปุ่น ได้กล่าวว่า “...ประเทศไทยมีศักยภาพ และมีความน่าสนใจในการลงทุน เนื่องจากเป็นประเทศที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ...การเติบโตของจำนวนผู้สูงอายุในไทยจะเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ และเป็นโอกาสทางธุรกิจของบริษัท...”

2. อัตราการเติบโตของตลาดธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮมของประเทศไทย สืบเนื่องจากการที่ไทยมีความได้เปรียบจากการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ปี 2548 โดยมีประชากรสูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป 1.9 ล้านคน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องพึ่งพิงดูแลเนื่องจากประสบปัญหาการช่วยเหลือตัวเองในกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน กอรปกับปัจจุบันสภาพความเป็นเมืองที่มากขึ้น (Urbanization) หลายครอบครัวเริ่มมีค่านิยมนำผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ไปรับการดูแลที่ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุที่มีการบริการจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮมจึงเป็นธุรกิจที่กำลังเติบโต และดึงดูดใจให้นักลงทุนจากต่างชาติเข้ามาลงทุนในไทยมากขึ้น โดยตลอดระยะเวลาหกปีที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2565 ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮมมีบริษัทจัดตั้งธุรกิจใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในปี 2562 ที่มีการขยายตัวของจำนวนการจัดตั้งธุรกิจเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50 มูลค่าทุนจดทะเบียนในปี 2562 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี

2561 ถึง 2 เท่า สะท้อนให้เห็นศักยภาพของธุรกิจที่มีอัตราการเติบโตค่อนข้างสูงและต่อเนื่อง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) ซึ่งบริษัทต่างชาติเล็งเห็นความเป็นไปได้ในการลงทุน เพื่อทำกำไรในตลาดที่กำลังเจริญเติบโต ดังคำกล่าวของผู้บริหารบริษัทเอกชนญี่ปุ่น ได้กล่าวว่า “กลุ่มผู้สูงอายุถือเป็นตลาดสำคัญขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ และมีโอกาสเติบโตสูง”

3. ศักยภาพของแรงงานไทย ปัจจัยสำคัญที่บริษัทต้องคำนึงถึงในการเข้าไปประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในต่างประเทศ คือ ศักยภาพของแรงงานในประเทศเป้าหมายเนื่องจากแรงงานเป็นกำลังหลักสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจ ซึ่งในการประกอบธุรกิจดูแลผู้สูงอายุมีแรงงานที่ต้องพิจารณาสองส่วน คือ แรงงานประเภทแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์และแรงงานที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ

3.1 แพทย์ และบุคลากรทางการแพทย์ของไทยมีความเชี่ยวชาญ อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีบุคลากรทางการแพทย์ภายในประเทศที่มีคุณภาพ และมีความเชี่ยวชาญอยู่ในระดับต้น ๆ ของโลกแต่การเข้าไปลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในต่างประเทศก็มีข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ และข้อกฎหมาย คือ แพทย์ หรือบุคลากรทางการแพทย์ชาวต่างชาติจะต้องมีใบประกอบวิชาชีพเวชกรรมของประเทศนั้น ๆ จึงจะสามารถเข้าไปทำงานในประเทศนั้น ๆ ได้ ดังนั้น สิ่งที่บริษัทจะต้องคำนึงถึง คือ ประเทศเป้าหมายปลายทางที่จะเข้าไปลงทุนมีบุคลากรทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ และมีความเชี่ยวชาญอยู่หรือไม่ เนื่องจากบริษัทต้องอาศัยแรงงานของประเทศเป้าหมายในการประกอบธุรกิจ

ประเทศไทยมีบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญ เนื่องจากมีสถาบันการศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาที่จัดอันดับโลกโดย QS World University Rankings by Subjects 2015 ตามสาขาวิชาด้านการแพทย์ (Medicine) คือ มหาวิทยาลัยมหิดล (อันดับที่ 61) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (อันดับที่ 152) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อันดับที่ 153) มหาวิทยาลัยขอนแก่น (อันดับที่ 383) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อันดับที่ 391) (Quacquarelli Symonds Institute, 2015) อีกทั้งนิตยสาร CEOWORLD นิตยสารด้านธุรกิจของสหรัฐอเมริกาจัดอันดับประเทศที่มีระบบสุขภาพดีที่สุดในโลกประจำปี 2564 โดยพิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข และประสิทธิภาพของบุคลากรด้านสาธารณสุข โดยผลการสำรวจ พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 13 ของโลก ซึ่งถือเป็นประเทศกำลังพัฒนาเพียงประเทศเดียวที่ติดอันดับ 1 ใน 15 ของโลก โดยติดอันดับที่ 4 ของภูมิภาคเอเชีย (รองจากเกาหลีใต้ ไต้หวัน และญี่ปุ่น) และติดอันดับ 1 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (CEOWORLD, 2021) ประเทศไทยจึงมีข้อได้เปรียบในด้านบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจของนักลงทุนต่างชาติที่มาประกอบธุรกิจการดูแลผู้สูงอายุ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) ดังคำกล่าวของผู้บริหารองค์การต่างประเทศของญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ได้กล่าวว่า “...ประเทศไทยมีชื่อเสียงทางด้านการรักษาพยาบาลที่มีชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามารักษาก็จะเป็นโอกาสทางธุรกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุด้วย”

3.2 สมรรถนะของบุคลากรผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) บริษัทพิจารณาว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุของไทยเป็นบุคลากรที่มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านการดูแลผู้สูงอายุอยู่ในระดับที่ดี จึงเป็นจุดแข็งที่ดึงดูดให้บริษัทตัดสินใจเข้ามาลงทุนธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งผู้ดูแลผู้สูงอายุของไทยมีจิตบริการ ยึดมั่นในจริยธรรมคุณธรรม มีความรู้ทางวิชาการและสุขภาพ มีความมุ่งมั่นทุ่มเทของงานด้วยความเที่ยงธรรม มีการทำงานเป็นทีม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ มีการควบคุมอารมณ์ และบุคลิกภาพ และมีความรับผิดชอบในงานในระดับดี (กุลวิณ วุฒิกร และคณะ 2559) นอกจากนี้ ยังมีการสังเกตพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ มีการจัดทำรายงานผลการดูแลผู้สูงอายุ (ซึ่งนำหนัก วัดความดัน ภาวะอาการ) มีการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมีการส่งต่อผู้สูงอายุกรณีฉุกเฉิน มีการดูแลกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ และมีการประกอบอาหารที่ถูกสุขลักษณะให้ผู้สูงอายุ (นิภา สุทธิพันธ์ และคณะ 2565)

4. สังคม และวัฒนธรรมการที่นักลงทุนต่างชาติสามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้จะช่วยลดปัญหาในการลงทุนในต่างประเทศ บริษัทญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนภายในประเทศเป็นอันดับที่ 1 มาโดยตลอด ดังนั้น ปัจจัย

ด้านสังคม และวัฒนธรรมจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในไทยที่มีสถานที่ ร้านค้า ร้านอาหาร การดำรงชีวิตที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของชาวญี่ปุ่น จากสถิติแรงงานประจำปีของกระทรวงแรงงานปี พ.ศ. 2563 พบว่า ประเทศไทยมีแรงงานที่มีฝีมือสัญชาติญี่ปุ่นเข้ามาทำงานอยู่ในประเทศ 16,491 คน มากเป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ แรงงานสัญชาติจีน 9,232 คน และอันดับที่ 3 คือ แรงงานสัญชาติอินเดีย 3,463 คน (กระทรวงแรงงาน, 2563) และจากการสำรวจข้อมูล Living Condition in Oversea Business Location ของ Japan Bank for International Cooperation หรือ JBIC เมื่อปี 2556 พบว่า นักธุรกิจญี่ปุ่นรู้สึกสะดวกสบายเมื่ออยู่ในไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (JBIC, 2013) ดังคำกล่าวของผู้บริหารบริษัทญี่ปุ่นได้กล่าวว่า “...ประเทศไทยเป็นประเทศที่บริษัทญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนภายในประเทศเป็นอันดับที่ 1 มาโดยตลอด ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมไม่เป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศไทย”

จุดอ่อน (Weaknesses) แม้ว่านักธุรกิจชาวญี่ปุ่นให้ความสนใจเข้ามาลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮม ในประเทศไทยแต่ก็ยังถือว่ามีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจประเภทอื่น ๆ เนื่องจากประเทศไทยยังมีจุดอ่อน ได้แก่ การขาดการร่วมมือในการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุระหว่างไทย และญี่ปุ่น กฎระเบียบของไทยเกี่ยวกับการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ การขาดแคลนแพทย์ บุคลากรการแพทย์ และผู้ดูแลผู้สูงอายุ สภาพการเมืองภายในประเทศ และการแข่งขันแบบผูกขาด ดังนี้

1. การขอความร่วมมือในการส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจดูแลผู้สูงอายุระหว่างไทย และญี่ปุ่นในระดับรัฐบาล ทั้งสองประเทศยังไม่มีมาตรการทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี เมื่อพิจารณากรอบความตกลงด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย และญี่ปุ่น พบว่า มีจำนวน 3 ข้อตกลง ได้แก่ ข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA) ข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership: AJCEP) และข้อตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RECEP) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมเหล็ก และอุตสาหกรรมยานยนต์ ซึ่งยังไม่มีเนื้อหาสาระสำคัญ ที่เป็นพันธะผูกพันในการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจประเภทการดูแลผู้สูงอายุร่วมกัน รัฐบาลไทยยังขาดการเชื่อมโยงผู้ประกอบการ และยกระดับธุรกิจ หรือสร้างโอกาสให้เกิดการจับคู่ธุรกิจระหว่างกัน อันจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการลงทุน และดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนชาวญี่ปุ่นรายใหม่ ๆ ที่สนใจเข้ามาลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย ดังคำกล่าวของผู้บริหารบริษัทเอกชนญี่ปุ่น ได้กล่าวว่า “ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุถือเป็นธุรกิจใหม่ที่น่าสนใจแต่ยังขาดกรอบความร่วมมือด้านการลงทุนระหว่างประเทศ”

2. กฎระเบียบของประเทศไทยเกี่ยวกับการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ อุปสรรคสำคัญของการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติในภาคบริการไม่ได้มาจากการจัดเก็บภาษีนำเข้า แต่เป็นอุปสรรคที่เกิดจากกฎระเบียบของประเทศผู้รับการลงทุน โดยประเทศไทยมีกฎหมายหลักที่กำกับดูแล และควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวที่สนใจเข้ามาประกอบธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 โดยมีข้อจำกัด คือ การกำหนดให้คนต่างชาติสามารถถือหุ้นในบริษัทไทยได้ไม่เกิน ร้อยละ 49 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด เนื่องจากธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเป็นธุรกิจภาคบริการที่อยู่ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติบัญชี 3 ซึ่งเป็นธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขันในการประกอบกิจการกับคนต่างชาติ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ประเทศไทยมีการกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติในธุรกิจภาคบริการประเภทการดูแลสุขภาพจำนวนน้อยกว่า โดยประเทศอาเซียนจะอยู่ที่ร้อยละ 87 สหภาพยุโรป ร้อยละ 96 และค่าเฉลี่ยของโลกจะอยู่ที่ร้อยละ 67-98 และแม้ว่ารัฐบาลไทยจะมีการกำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศในกิจการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเมื่อปี 2564 ซึ่งจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี แต่เงื่อนไขของการถือหุ้นของนักลงทุนต่างชาติยังไม่มีเปลี่ยนแปลง

3. การขาดแคลนแรงงานแม้ว่าประเทศไทยจะมีแพทย์ และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญ แต่อย่างไรก็ดีในอนาคตคาดการณ์ว่าจำนวนแพทย์ และบุคลากรทางการแพทย์อาจมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะรองรับ

ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุที่กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์สำหรับการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง โดยอาศัยการคำนวณจากค่ามาตรฐานการทำงานของ 1 กำลังคนในรอบปีของศิริพันธุ์ สาสัตย์ และคณะ (2562) พบว่า อัตรากำลังคนยังไม่เพียงพอกับความต้องการสำหรับการดูแลผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 1,921,000 คน (พ.ศ. 2563) ในขณะที่ปี 2563 ประเทศไทยมีอัตรากำลังแพทย์เพียง 19,370 คน พยาบาล จำนวน 117,942 คน นักกายภาพบำบัด จำนวน 2,862 คน

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนกำลังคนต่อประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปี ขึ้นไป

กำลังคน	ประเภทผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุ (คน)	สัดส่วน ต่อ ผู้สูงอายุ (ต่อวัน)	ชั่วโมง ทำงาน (ต่อปี)*	อัตรา กำลังคน ปี 2563	ความ ต้องการ กำลังคน
แพทย์	ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ (Severe dependence)	70	1:70	1,260	19,370	27,442
พยาบาล	ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ (Severe dependence)	9	1:9	1,264	117,942	213,444
นัก กายภาพ	ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้/ ปานกลาง (Severe/moderate dependence)	40	1:40	1,296	2,862	48,025
นัก บริบาล	ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ (Severe dependence)	7	1:7	1,259	N/A	137,214

*ค่ามาตรฐานการทำงานของ 1 กำลังคนในรอบปี จำนวน 230 วัน ๆ ละ 7 ชั่วโมง และหักภาระงานอื่น ๆ ออก ร้อยละ 20

ที่มา: ศิริพันธุ์ สาสัตย์ และคณะ (2562)

อีกทั้งประเทศไทยยังขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางด้าน ผู้สูงอายุที่เป็นแพทย์อายุรกรรมที่ผ่านการอบรมเพิ่มเติมในด้านการดูแลผู้สูงอายุ และแพทย์ที่มีความรู้ด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ ซึ่งแพทย์เฉพาะทางด้านผู้สูงอายุมีความจำเป็น เนื่องจากผู้สูงอายุมีความเสื่อมเนื่องจากความชราในทุกะบบอวัยวะ มีลักษณะความเจ็บป่วยที่ไม่ชัดเจน เช่น ไม่เดิน ไม่พูด ปัสสาวะราด เบื่ออาหาร และผู้สูงอายุมักมีหลายโรคในเวลาเดียวกันจึงต้องการการดูแลรักษาแบบองค์รวมเป็นหลักไม่ใช่ว่าการดูแลแบบแยกส่วน โดยแพทย์เฉพาะทางของแต่ละระบบอวัยวะ โดยในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีอายุรแพทย์จำนวน 5,657 คน แต่มีแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมอายุรแพทย์สาขาผู้สูงอายุ จำนวน 36 คน ในทำนองเดียวกันการผลิตพยาบาลเฉพาะทางด้านผู้สูงอายุมีจำนวนน้อยเช่นเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) และเมื่อพิจารณาจำนวนแรงงานที่จะสามารถมาเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป พบว่ามีเพียง 31,679 คน ทั่วประเทศ ซึ่งยังขาดแคลน (กระทรวงแรงงาน, 2563) ซึ่งการประมาณความต้องการผู้ดูแลผู้สูงอายุ คือ 137,214 คน

4. สภาพการเมืองภายในประเทศ บริษัทเอกชนญี่ปุ่นที่มาประกอบธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนอร์สซิงโฮมในประเทศไทยยังคงมีความกังวล ดังคำกล่าวของผู้บริหารบริษัทญี่ปุ่นได้กล่าวว่า “...สภาพการเมืองไทยยังน่ากังวลต่อบรรยากาศการลงทุน” ซึ่งสภาพการเมืองไทยช่วงปี 2560-2563 ยังคงมีความวุ่นวายทางการเมือง โดยประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มาจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 และแม้ว่าประเทศไทยจะมีการเลือกตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 และมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี แต่สภาพการเมืองตลอดช่วงปี 2562-2563 ก็มีความขัดแย้งทางการเมือง และการชุมนุมประท้วงรัฐบาลหลายครั้ง เช่น กลุ่มเยาวชนและคนวัยหนุ่มสาวรวมตัวกันเป็นแฟลชม็อบ (Flash Mob) นัดชุมนุมกันเพื่อแสดงออกทางการเมือง หรือการชุมนุมประท้วงรัฐบาลของกลุ่มเยาวชนปลดแอก ซึ่งนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร อันส่งผลกระทบต่อความกังวลของผู้ประกอบการชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย โดยสถิติการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) ช่วงปี 2562-2563 พบว่า สถิติการลงทุนในประเทศไทยของนักลงทุนญี่ปุ่นโดยรวมเมื่อปี 2563 เท่ากับ 64,357 ล้านบาท ลดลงจากปี 2562 ที่มีการลงทุนรวมจำนวน 88,066 ล้านบาท ลดลงไป 23,709 ล้านบาท

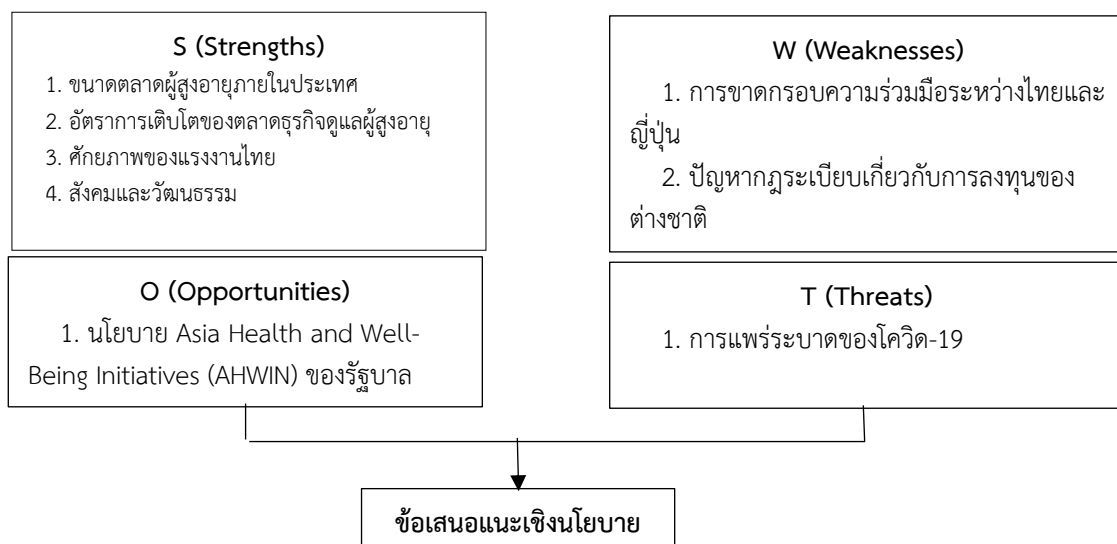
5. สภาพตลาดและการแข่งขันแบบผูกขาด (Monopoly) ซึ่งประเทศไทยกำหนดให้ธุรกิจภาคบริการมีเงื่อนไขกำหนดให้คนต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดเนื่องจากอยู่ในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 บัญชีที่ 3 อันส่งผลให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในตลาดธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของไทยเป็นผู้ประกอบการสัญชาติไทย 100% จำนวน 646 ราย ในขณะที่มีผู้ประกอบการที่มีต่างชาติถือหุ้นเพียง 9 ราย และเมื่อพิจารณาส่วนแบ่งตลาด (Market Share) จำแนกตามรายได้ประจำปี พ.ศ. 2565 พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการไทยมีส่วนแบ่งตลาดมากถึงร้อยละ 98.6 ในขณะที่ผู้ประกอบการที่มีต่างชาติถือหุ้นมีส่วนแบ่งตลาดเพียงร้อยละ 1.4 ดังนั้น ข้อกำหนดดังกล่าวจึงเป็นการสร้างอุปสรรคในการเข้ามาลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ ส่งผลให้สภาพตลาดมีลักษณะตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfectly Competitive Market) ในรูปแบบผูกขาด (Monopoly) โดยเป็นตลาดที่มีการกีดกันไม่ให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาทำการแข่งขันได้อย่างเสรี (Freedom of Entry) ซึ่งภายใต้สถานการณ์ที่สภาพตลาดมีการแข่งขันสูง บริษัทเอกชนญี่ปุ่นมีการวางกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ คือ การจูงใจกลุ่มลูกค้าด้วยเทคนิคความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์ที่ทันสมัย และมีลักษณะเฉพาะในแบบฉบับญี่ปุ่นเป็นจุดขาย เช่น เทคนิคการให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองเป็นหลักแบบไคโก-โดะ (Kaigo-Do) การบำบัดโดยใช้บ่อน้ำอุ่นออนเซ็น หรือแผนการฟื้นฟูผู้สูงอายุเฉพาะบุคคล (Intensive Personalized Care Plan) เป็นต้น

โอกาส (Opportunities) รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศโครงการ Asia Health and Well-Being Initiatives (AHWIN) เมื่อเดือนกรกฎาคม ปี 2559 โดยร่วมมือกับสมาคมธุรกิจเอกชน และบริษัทเอกชนที่ประกอบธุรกิจด้านผู้สูงอายุทั้งภายในประเทศญี่ปุ่น และต่างประเทศ เพื่อสร้างเสริมความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศในเอเชีย ในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นในทุกประเทศในภูมิภาค อีกทั้งยังสนับสนุนธุรกิจเอกชนญี่ปุ่นด้านการดูแลผู้สูงอายุในการขยายธุรกิจไปยังประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย เพื่อสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพอันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนขึ้นภายในภูมิภาค (Asia Health and Well-Being Initiatives (AHWIN), 2021) ซึ่งภายใต้โครงการดังกล่าว รัฐบาลญี่ปุ่นจะอำนวยความสะดวก โดยการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนในต่างประเทศ อีกทั้ง จะให้การสนับสนุนทางการเงิน (Financial Support) ผ่านองค์กรต่าง ๆ ของรัฐบาล (Asia Health and Wellbeing Initiative (AHWIN), 2018) รัฐบาลไทยควรเร่งผลักดันการพัฒนารอบความร่วมมือระหว่างไทย และญี่ปุ่น รวมถึงการสนับสนุนการจับคู่ธุรกิจระหว่างบริษัทเอกชนญี่ปุ่นและไทย เพื่อสร้างโอกาสดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนเอกชนญี่ปุ่นรายใหม่ ๆ อันจะส่งผลให้ประเทศไทยได้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลญี่ปุ่น

อุปสรรค (Threats) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย กล่าวคือเมื่อปี 2564 รัฐบาลไทยเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการลงทุนในประเภทกิจการใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มเติม

เพื่อตอบสนองต่อการเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ระดับนานาชาติ (Medical Hub) โดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้เปิดให้การลงทุนในประเภทกิจการใหม่ คือ กิจการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงจะได้รับสิทธิประโยชน์ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 3 ปี (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2563) แต่จากการศึกษา พบว่า แม้รัฐบาลไทยจะออกมาตรการส่งเสริมการลงทุนเมื่อต้นปี 2564 แล้ว แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์

ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุผ่านมาตรการส่งเสริมการลงทุนดังกล่าว นักลงทุนชะลอการลงทุนเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ช่วงปี 2563 เป็นต้นมา ซึ่งถือเป็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศไทย

ภาพที่ 1 สรุปผลการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า จุดแข็งของไทยในการเป็นฐานการลงทุน ได้แก่ ขนาดตลาดผู้สูงอายุ อัตราการเติบโตของตลาดธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ศักยภาพแรงงานไทย และสังคมและวัฒนธรรม โดยอัตราการเติบโตของตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการลงทุนในต่างประเทศของอังก์ถัดที่ระบุว่าหากตลาด (Market) มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ย่อมเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักธุรกิจต่างชาติเข้าไปลงทุนมากยิ่งขึ้น (UNCTAD, 1998) หรือข้อเสนอของโอลิน (Ohlin) ที่ระบุว่าเป้าหมายหลักของการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ คือ นักลงทุนต่างชาติจะเข้าไปลงทุนเพื่อทำกำไรในตลาดที่กำลังเจริญเติบโตของประเทศผู้รับทุน (Ohlin, 1933) อีกทั้ง สอดคล้องกับข้อเสนอของ (Rugman (2005), UNCTAD (1998), MOOSA (2002), Assuncao, Forte & Teixeira (2011) ที่เสนอว่าหากประเทศผู้รับการลงทุนมีตลาดขนาดใหญ่ ย่อมเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักธุรกิจต่างชาติเข้าไปลงทุนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจบริการ ส่วนปัจจัยด้านแรงงานก็เป็นจุดแข็งสำคัญ ซึ่งรูปแบบวัฒนธรรมของไทยส่งผลต่อรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่สะท้อนจากผู้ดูแลผู้สูงอายุของไทยมีจิตบริการ ยึดมั่นในจริยธรรมคุณธรรม รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นผู้อาวุโส (กุลวิทย์ วุฒิกร และคณะ 2559) ส่วนสังคม และวัฒนธรรมไทยก็เป็นจุดแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศลิษฐ์ แพร้วผดุงสุข และคณะ (2565) ที่เสนอว่านักลงทุนญี่ปุ่นมาทำงานที่ไทยเนื่องจากมีความสะดวกในการดำเนินชีวิต

ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ การขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างไทย และญี่ปุ่น ปัญหากฎระเบียบเกี่ยวกับการลงทุนของต่างชาติ การขาดแคลนแรงงาน เสถียรภาพทางการเมือง และสภาพตลาดแข่งขันธุรกิจแบบผูกขาด ซึ่งครอบคลุม

ร่วมมือระหว่างประเทศจะช่วยสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนญี่ปุ่นเกี่ยวกับการรับประกันด้านสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากการเข้ามาลงทุนในประเทศไทย นอกจากนี้ไทยยังเผชิญกับความท้าทาย และข้อจำกัดจากการขาดแคลนแรงงานสำหรับธุรกิจดูแลผู้สูงอายุอันจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนของต่างชาติทั้งแพทย์ บุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงผู้ดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทยที่ประชากรวัยเด็กมีเพียง 600,000 คน ในขณะที่ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 24.3 ล้านคน ส่วนประเด็นเรื่องเสถียรภาพทางการเมืองยังเป็นประเด็นที่นักลงทุนต่างชาติกังวล

ส่วนโอกาส คือ ญี่ปุ่นมีนโยบายส่งเสริมให้นักธุรกิจญี่ปุ่นไปลงทุนในต่างประเทศ ดังนั้น รัฐบาลไทยควรสนับสนุนการจับคู่ธุรกิจระหว่างบริษัทเอกชนญี่ปุ่น และบริษัทเอกชนไทย เพื่อสร้างโอกาสในการดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนเอกชนญี่ปุ่นรายใหม่ ๆ เพื่อให้ไทยได้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลญี่ปุ่น

ส่วนอุปสรรค คือ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อ การเข้ามาลงทุนของนักลงทุนญี่ปุ่นในไทย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของคณะสำรวจเศรษฐกิจ หอการค้าญี่ปุ่น-กรุงเทพฯ (JCCB) ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน ถึง วันที่ 23 ธันวาคม 2564 พบว่า บริษัทญี่ปุ่นที่ลงทุนในไทยต้องการให้รัฐบาลไทยดำเนินมาตรการรองรับผลกระทบจากโควิด-19 มากถึงร้อยละ 50 (กองความร่วมมือการลงทุนต่างประเทศ, 2565)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. รัฐบาลควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ที่ไม่ได้รับการแก้ไขมานานกว่า 23 ปี ซึ่งมีการแก้ไขประเภทธุรกิจตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติเพียงครั้งเดียวเท่านั้นเมื่อปี 2556 คือ ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจสัญญาซื้อขายล่วงหน้า และธุรกิจทรีสตี ดังนั้น ควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจโลกปัจจุบันที่ธุรกิจภาคบริการกำลังทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ทั้งในด้านการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical and Wellness Tourism) พ.ศ. 2560-2569 ที่กระตุ้นให้เกิดการลงทุนในกิจการดูแลผู้สูงอายุแบบครบวงจร เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์

2. รัฐบาลควรส่งเสริมการเปิดเสรีภาคบริการในธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่น โดยไม่มีการปิดกั้น หรือสร้างเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุน เพื่อให้สภาพตลาดมีลักษณะตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfectly Competitive Market) นักลงทุนญี่ปุ่นสามารถเข้ามาทำการแข่งขันได้อย่างเสรี และไม่มีลักษณะผูกขาดเนื่องจากไทยต้องการองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุจากญี่ปุ่นที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่าไทย โดยรัฐบาลไทยสามารถกำหนดการเปิดเสรีแบบมีเงื่อนไขได้ โดยดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น การจำกัดจำนวนสาขาของบริษัทญี่ปุ่นที่จะมาเปิดกิจการในช่วงปีแรก ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการไทยได้ปรับตัว และสามารถพัฒนาศักยภาพให้พร้อมต่อการแข่งขันอย่างเสรีในอนาคต

3. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองไม่ให้เกิดความขัดแย้งอันจะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการลงทุนจากต่างประเทศ

4. รัฐบาลควรวางแผนอัตรากำลังแรงงานด้านการแพทย์ และการดูแลผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับธุรกิจดูแลผู้สูงอายุที่กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยการเพิ่มการผลิตกำลังคน คือ แพทย์เฉพาะทางด้านผู้สูงอายุ พยาบาล นักกายภาพบำบัด และผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งในระยะสั้น รัฐบาลสามารถผลักดันให้เพิ่มการผลิตกำลังคนสนับสนุนในระดับผุขวย ซึ่งใช้เวลาในการเรียนสั้นกว่า (ประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี)

5. รัฐบาลควรเร่งพัฒนากรอบความร่วมมือในระดับรัฐบาลทั้งสองประเทศ เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการยกระดับธุรกิจ หรือช่วยอำนวยความสะดวกในการลงทุน และดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนญี่ปุ่นรายใหม่ ๆ ให้เข้ามา

ลงทุนในประเทศไทย รัฐบาลไทยควรอาศัยกลไกจากองค์กรพันธมิตรญี่ปุ่นที่มีอยู่แล้ว เพื่อพัฒนาความร่วมมือร่วมกัน อาทิเช่น องค์กรอาเซียน-ญี่ปุ่น (Asean-Japan Centre: AJC) หรือองค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น ประจำประเทศไทย (The Japan External Trade Organization: JTRO) สมาคมธุรกิจญี่ปุ่น-ไทย (Japan-Thailand Business Forum: JTBf) สมาคมญี่ปุ่นแห่งประเทศไทย (Japan-Thailand Association) ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน และชักจูงการลงทุน โดยตรงจากบริษัทญี่ปุ่นรายใหม่ ๆ มายังประเทศไทย รวมถึงกำหนดมาตรการกระตุ้น การสร้างความร่วมมือเชิงรุกที่เฉพาะเจาะจงในระดับจังหวัดของญี่ปุ่น เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการจับคู่ธุรกิจระหว่างกัน ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบาย Asia Health and Well-Being Initiatives (AHWIN) เมื่อ พ.ศ. 2561 ในการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในต่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียที่ค่อนข้างชัดเจนอยู่แล้ว ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงควรใช้ โอกาสที่ประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าว เพื่อพัฒนารอบความร่วมมือระหว่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเนิร์สซิงโฮมของบริษัทเอกชนญี่ปุ่นเท่านั้น ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตจึงควรศึกษาบริษัทเอกชนสัญชาติอื่น ๆ ที่มาลงทุนในประเทศไทยร่วมด้วย เช่น สิงคโปร์ สวิสเซอร์แลนด์ อังกฤษ จีน และอินโดนีเซีย เพื่อให้การศึกษามีความครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2563). สถิติแรงงานประจำปี 2563. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2021/09/StatisticsMol2563.pdf>.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). บทวิเคราะห์ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2564 จาก https://www.dbd.go.th/download/document_file/Statistic/2564/T26/T26_032021.pdf.
- กองความร่วมมือการลงทุนต่างประเทศ. (2565). รายงานภาวะการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศไทย ฉบับรายปี 2564 (มกราคม-ธันวาคม). สืบค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.boi.go.th/upload/content/FDI%20Report%202021_627b76806a76c.pdf.
- กุลวีร์ วุฒิกร บรรพต วิภูวนราช และอิสระ สุวรรณมล. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ดูแลผู้สูงอายุ. ศรีปทุมปริทัศน์, 16(2), 50-59.
- ชัยรัตน์ นทีประสิทธิ์พร และมุลินท์ ชัยชมภู. (2562). การเตรียมพร้อมตลาดแรงงานในสังคมสูงอายุ: บทเรียนจาก ประเทศญี่ปุ่นสู่ประเทศไทย. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย, 9(2), 98-116.
- ณัฐจิตตา เทวเลิศกุล วณิศา ศิริวรสกุล และชัชสรณ์ รอดยิ้ม. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(1), 529-545.
- นิภา สุทธิพันธ์ นันทวัน สุวรรณรูป บุญทิพย์ สิริรังศรี และนารัตน์ จิตต์มนตรี. (2565). สมรรถนะของผู้จัดการดูแล และผู้ดูแลต่อความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารพยาบาล ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 34(1), 14-25.
- พาสนา พุทธิกาพล. (2552). การส่งเสริมการลงทุนจากจีน: บทบาทของสถานกงสุลใหญ่และสำนักงานเศรษฐกิจการ ลงทุน ณ นครเซี่ยงไฮ้. (รายงานการฝึกอบรม รหัส 1022). สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.
- ศลิษฐ์ แพร้วพัฒนสุข ทิพรรัตน์ บุปผะศิริ จักรี ไชยพินิจ และเกรียงชัย ปิงประวดี. (2565). ความดึงดูดใจของไทยต่อการ ลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่น ในช่วงปี พ.ศ. 2556-2562. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(2), 113-132.

- สมศักดิ์ โชติช่วง. (2557). ปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศไทย. **วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ**, 1(1), 55-65.
- สมบัติ กาวิลเครือ. (2560). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง. **วารสารคุณุภัตตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, 7(3), 161-173.
- สุพรด บุญอ่อน พระครูสิริภุริณิทัศน์ พระครูใบฎีกาณทล ปฎิธรรม สำเนียง และธีรพันธ์ เชิญรัมย์. (2563). โรงเรียนผู้สูงอายุ: การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคกลาง. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**, 5(1), 122-140.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2563). **คู่มือการขอรับการส่งเสริมการลงทุน 2564**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). **สรุปผลการเสวนาเชิงปฏิบัติการเรื่องมาตรฐานบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ**. สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2565 จาก http://61.19.241.96/w3c/senate/pictures/comm/1549/file_1493277444.pdf.
- ศิริพันธุ์ สาสัตย์ นงลักษณ์ พะไยยะ และวาสนี วิเศษฤทธิ์. (2562). การประมาณการณ์และแนวโน้มกำลังคนด้านสุขภาพเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Estimates and Trends in Health Workforce to Support Long-term Care for Older Persons). **วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ**, 18(1), 9-21.

Reference

- Asia Health and Wellbeing Initiative (AHWIN). (2018). **The Basic Principles of the Asia Health and Wellbeing Initiative** (2-23). Tokyo: Japan Center for International Exchange (JCIE).
- Asia Health and Well-Being Initiatives (AHWIN). (2021). **About Asia Health and Well-Being Initiatives (AHWIN)**. Retrieved on February 4, 2021 from <https://www.ahwin.org/about-ahwin/>.
- Assuncao, S., Forte, R., & Teixeira, A. (2011). **Location Determinants of FDI: Literature Reviews**. (FES Working Paper No.433). Faculty of Economics, University of Porto.
- CEOWORLD. (2021). **Revealed: Countries with the Best Health Care Systems, 2021**. CEOWORLD Magazine. Retrieved on October 4, 2021 from <https://ceoworld.biz/2021/04/27/revealed-countries-with-the-best-health-care-systems-2021/>.
- Dunning, H. (1993). **Multinational Enterprises and the Global Economy**. Addison Wesley: Workingham.
- Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UN ESCAP). (2020). **2020 Older Persons in ASEAN in Numbers**. Retrieved on October 4, 2022 from https://www.unescap.org/sites/default/d8files/knowledge-products/Final_AgeingSheet_Web.pdf.
- Hamasaki, C., Nishio, M., Nakayama, M., & Komazawa, O. (2018). **Pioneering an Integrated Rehabilitation System and Human Resource Development to Improve Rehabilitation Services in Cambodia, Lao PDR, and Viet Nam (6-18)**. Jakarta: Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA).
- Hayashi, R. (2019). **Health and Long-Term Care Information in Ageing Asia (34-48)**. Jakarta: Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA).

- JBIC. (2013). **The 25th Survey Report on Overseas Business Operations by Japanese Manufacturing Companies**. Retrieved on August 10, 2022 from <https://www.jbic.go.jp/en/information/press/press-2013/1129-15775.html>.
- Moosa, I. A. (2002). **Foreign Direct Investment: Theory, Evidence and Practice**. London: Palgrave.
- Ohlin, B. (1933). **Interregional and International Trade Harvard Economic Studies**. Cambridge: Harvard University.
- Ogawa, T., Kawatei, M., & Kinebuchi, H. (2020). **Modeling the Development and Circulation of the Long-Term Care Workforce** (115-123). Jakarta. Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA).
- Quacquarelli Symonds Institute. (2015). **QS World University Rankings by Subjects 2015-Medicine**. Retrieved on January 14, 2022 from <https://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/2015/medicine>.
- Rugman, A. M. (2005). **The Regional Multinationals: MNEs and “Global” Strategic Management**. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Tamiya, N., & Yasunaga, H. (2020). **Outcomes of Long-Term Care Insurance Services in Japan: Evidence from National Long-Term Care Insurance Claim Data** (5-34). Jakarta: Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA).
- Tsujita, Y., & Komazawa, O. (2020). **Human Resources for the Health and Long-term Care of Older Persons in Asia** (34-48). Jakarta: Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA).
- UNCTAD. (1998). **Trends and Determinants. (World Investment Report)**. United Nations: New York and Geneva.
- World Health Organization. (2021). **Ageing**. Retrieved on February 4, 2022 from https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1.

ผู้เขียน

ดร.ดาวราย ลิมสายหัว

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
เลขที่ 1 หมู่ที่ 20 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180
e-mail: daorai.lim@vru.ac.th

